

De toezichthouders van de AFM: drs. Janine van Diggelen RA en prof. dr. Steven Maijoor

De accountant als persoon wordt onderwerp van onderzoek

Frans Heitling

Ergens in de loop van 2005 wordt de WTA een feit en komen de accountants onder toezicht van de AFM. Dit toezicht gaat niet alleen bestaan uit het toetsen van alle procedures binnen een accountantskantoor maar gaat ook over het professional judgement van de accountant en zijn persoonlijke integriteit.

Een gesprek over de AFM en de noodzaak van strenger toezicht op accountants begint eigenlijk altijd met een terugblik. Zo ook dit gesprek met Steven Maijoor en Janine van Diggelen - binnen de AFM belast met het toezicht op accountants - in een bruin gelambriëerde ruimte in een dependance van de AFM aan de Nieuwe Spiegelstraat binnen de Amsterdamse grachtengordel. Over Enron en Andersen en alles wat er daarna zowel nationaal als internationaal plaatsvond. Er moet wat gebeuren. De regels rondom accountants moeten worden aangescherpt, de pakkans in geval van grove fouten moet worden vergroot en zelfregulering lijkt uit de tijd. Met deze stellingen is vrijwel iedereen, van politiek tot ondernemers, publiek en accountantsorganisaties, het eens. Het accountantsberoep heeft niet voor elkaar gekregen wat het oorspronkelijk voor elkaar had moeten krijgen, namelijk vertrouwen in de verklaringen die het afgeeft. Voeg daarbij de in de jaren negentig doorgeschoten commercialiteit, waarin controle als een 'commodity' werd gezien en je hebt vervol-

gens een scenario waarin er van alles fout kan gaan. Daarop volgt een reactie en worden er maatregelen genomen waarmee het vertrouwen in het accountantsberoep moet worden hersteld. Kort samengevat is dit de diagnose die Steven Maijoor stelt als aanleiding voor het verscherpte toezicht op accountants dat er aan komt. Dit toezicht moet gaan

Steven Maijoor:
'Onze doelstelling is dat
kwaliteit weer op nr. 1 komt
en dat de commerciële
doelstelling bij de kantoren
van die plaats verdwijnt'.

gelden voor alle accountants die straks wettelijke controle-opdrachten willen gaan uitvoeren. Daarbij maakt de wet onderscheid tussen opdrachten bij OOB's of middle market ondernemingen en geldt daar 'een gelijke behandeling voor alle onder toezicht gestelden.' De AFM wil vervolgens wel meer op de grote dan op de kleintjes gaan letten.

Nieuwe regels

Er komen nieuwe regels. Het belangrijkste kenmerk ervan is dat de beroepsverenigingen NOvAA en NIVRA straks een fikse stuk van hun autonomie kwijt raken. De invulling van de beroepsregels wordt goedgekeurd door de politiek, de uitvoering is aan de accountants, de handhaving en de controle worden straks neergelegd bij de Autoriteit Financiële Markten. Naast Steven Maijoor, directeur bij de AFM en als zodanig verantwoordelijk voor het toezicht op accountants en het toezicht op de financiële verslaggeving, houdt Janine van Diggelen - hoofd van de afdeling toezicht accountants - zich dagelijks bezig met het optuigen van het toezicht op accountants. Zij zijn nu druk bezig met het opbouwen van een team van rond de 20 à 25 personen die dit toezicht daadwerkelijk zullen gaan uitoefenen. Hiervoor wordt nu actief geworven onder vooral mensen met een ruime controle-ervaring uit de Big Four-kantoren.

Belangenconflict

Steven Maijoor heeft niet alleen het toezicht op de accountants in zijn portefeuille maar ook het toezicht in het kader van de Wet toezicht financiële verslaggeving. Hij ziet dat niet als conflicterend. Immers, de uitgangspunten van beide soorten controles zijn verschillend. Bij het toezicht op accountants wordt vooral gekeken naar de organisatie, de procedures en de werking ervan. Dit terwijl bij het toezicht op de financiële verslaggeving het jaarverslag van

Drs. Janine van Diggelen RA en prof. dr. Steven Maijoor

Foto: Ton van Til

gesteld wordt. In de opmaat naar de echte implementatie van de wet wordt naar goed Hollands model flink overlegd met alle spelers in het veld. In het daartoe ingestelde Platform neemt vrijwel iedereen deel: niet alleen VNO-NCW, NIVRA en SRA, maar ook MKB-Nederland en de NOvAA. Ondanks het feit dat deze laatste twee hun medewerking aan het Platform onlangs hebben opgeschort is het Platform er wel in geslaagd een voorstel voor een AmvB aan het ministerie van Financiën te adviseren over de concrete regelgeving bij de WTA en de AFM te adviseren over de toezichtstrategie.

Janine van Diggelen voegt daaraan toe dat de inhoud van deze AmvB voor een groot deel gebaseerd is op internationale regels van het IFAC, vastgelegd in ISQC1.*

In deze kwaliteitsrichtlijn van het IFAC staat de kwaliteit van auditwerkzaamheden centraal. En hoewel deze richtlijn zich volgens Janine van Diggelen niet rechtstreeks leent tot omzetting in een AmvB, heeft deze wel gediend als uitgangspunt ten behoeve van het voorstel dat nu naar het ministerie is gegaan.

Verrassingselement

In de praktijk moeten kantoren straks gaan merken dat er een andere wind waait. De gesprekken in het kader van toezicht met de (grote) kantoren zullen intensiever zijn dan dat nu het geval is. Aan de andere kant zal het – volgens Janine van Diggelen – ook niet zo zijn dat er een vast ritme in de controles van de AFM zal komen. ‘Eigen controles, die soms de dag ervoor pas zullen worden aangekondigd,’ zullen volgens Steven Maijoor zeker ook worden uitgevoerd.

Samenwerking

De AFM wil vooral hier ook goed samenwerken met de sector en voor een deel ook vertrouwen op de maatregelen die daar nu al genomen zijn en zich baseren op de reviews die nu al plaatsvinden. Zo loopt de AFM mee met de kwaliteitsreviews van de SRA om een beeld te krijgen van het bestaande reviewproces. ‘Eigen controles, die soms de dag

een onderneming het item van onderzoek is en er sprake is van toezicht achteraf op basis van openbare informatie. Daarnaast geldt dat beide afdelingen strikt gescheiden van elkaar moeten gaan opereren. Dat betekent in de praktijk dat deze afdelingen een apart hoofd, eigen faciliteiten en eigen en gescheiden dossierbeheer krijgen.

Kwaliteit op nr. 1

‘Onze doelstelling is dat kwaliteit weer op nr. 1 komt en dat de commerciële doelstelling bij de kantoren van die plaats verdwijnt.’ Met deze woorden vat Steven Maijoor de belangrijkste missie van de WTA en het onafhankelijk toezicht op accountantsorganisaties sa-

men. Het accountantsberoep kent veel regels, een groot deel daarvan komt uit de koker van de eigen beroepsgroep. Hoewel er met die regels op zich niet zo veel mis is, heeft het in de afgelopen jaren wel geschort aan naleving. Maijoor stelt dat er niet echt sprake van ‘doorbijten’ was wanneer het een keer wat minder goed ging met de naleving van die regels. De AFM wil er dan ook vooral voor zorgen dat de bestaande regelgeving veel strakker wordt nageleefd en dat daarmee de kwaliteit van de accountantscontrole weer omhoog gaat.

Platform

Het toezicht op accountants sluit aan bij wat inmiddels internationaal voor-

ervoor pas zullen worden aangekondigd,' zullen volgens Steven Maijoor zeker ook worden uitgevoerd.

Niet alleen procedureel

Straks moeten kantoren zich voor een licentie aanmelden bij de AFM. Steven Maijoor verwacht dat dit inderdaad drempelverhogend werkt. Hij verwacht echter ook dat er een kwaliteitsverhogende werking vanuit gaat. Uiteindelijk moet dat straks het resultaat van de WTA zijn wanneer die wet ergens volgend jaar van kracht gaat worden. De nieuwe regels die de WTA brengt, sluiten volgens hem dan ook aan bij de ontwikkelingen in de rest van Europa. 'Nederland is wat dat betreft geen eiland,' zo stelt hij. Deze regels moeten toetsbaar en handhaafbaar zijn. Hij verwacht dat de nieuwe regels veel duidelijker zullen zijn maar ook veel beter te handhaven.

Janine van Diggelen vult hierbij aan dat het toezicht niet alleen procedureel gericht zal zijn. Bij individuele controles zal de AFM straks ook inhoudelijk kijken. Dat betekent dat dossiers zullen worden doorgelicht op de aanwezigheid van werkprogramma's, of alle stappen daarvan doorlopen zijn en dat

de documentatie die daarbij hoort in het dossier is terug te vinden. 'De oordeelsvorming, het professional judgement van een accountant betrekken we ook in onze onderzoeken. We gaan ver-

Dat het de AFM ernst is met het toezicht blijkt ook uit het feit dat de betrouwbaarheid van de accountant als persoon straks nadrukkelijk onderwerp van onderzoek is.

der dan alleen kijken naar de kantoorbrede processen.' De vraag hoe een accountant tot een deugdelijke grondslag is gekomen en of daar voldoende 'evidence' van in het dossier zit, gaat de AFM straks zeker stellen.

Integriteit van de accountant als persoon

Dat het de AFM ernst is met het toezicht wordt ook duidelijk uit het feit dat straks ook de betrouwbaarheid van de beleidsbepalers van accountantskantoren en de integriteit van de accountant als persoon nadrukkelijk onderwerp

van onderzoek zijn. Ook daarvoor gaan straks strenge regels gelden. Steven Maijoor noemt daarbij als norm dat er geen 'twijfel aan de betrouwbaarheid' van beleidsbepalers mag zijn. Dat gaat in zijn optiek verder dan een verklaring van goed gedrag. Hiervoor gelden normen zoals betrokkenheid bij tuchtrechtprocedures, verdachte in een strafzaak zijn geweest. Van belang daarbij is dat een accountant niet 'de schijn tegen zich mag hebben.' De daarvoor noodzakelijke antecedenten-onderzoeken zijn overigens niet nieuw. In het toezicht van de AFM, de Pensioen- & Verzekeringkamer en De Nederlandsche Bank zijn ze niet ongebruikelijk. In de praktijk zullen veel beleidsbepalers tevens accountant zijn en accountants zullen integer gedrag moeten vertonen. **An**

**ISQC1 staat voor International Standard Quality Control nr. 1. Deze standard regelt de kwaliteit van auditwerkzaamheden en stelt formele eisen aan cliëntacceptatieprocedures, personeelstoeuwijzing aan controle-opdrachten, dossiervorming, kortom de complete workflow rond een controleopdracht. Voor meer info hierover zie www.accountancynieuws.nl/links.*

Over Steven Maijoor

Steven Maijoor is 1 april 2004 als directeur in dienst getreden bij de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Hij is bij de AFM onder andere belast met de operationele verantwoordelijkheid voor het in opbouw zijnde toezicht externe financiële verslaggeving, toezicht accountants en toezicht emissies. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor het toezicht illegale financiële activiteiten en het competentiecentrum gedragstoezicht. Hij is tevens hoogleraar Control en Auditing aan de Universiteit Maastricht. Tientallen artikelen van zijn hand zijn gepubliceerd in internationale en nationale wetenschappelijke tijdschriften.

Steven Maijoor is in 1991 gepromoveerd op een onderzoek aangaande de regelgeving van de externe verslaggeving. Hij was onder andere gastonderzoeker aan de London School of Economics en de School of Accounting van de University of Southern California. Als directeur van het Maastrichtse onderzoekscentrum MARC (1991-2001) heeft hij uitgebreide ervaring met fundamenteel en toegepast accounting- en auditingonderzoek. In de periode 2001-2004 was hij decaan van de faculteit economie en bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht.

Over Janine van Diggelen

Janine van Diggelen RA trad op 1 juni 2004 bij de AFM in dienst als hoofd van de afdeling toezicht op accountantsorganisaties.

Hiervoor was zij zeventien jaar lang werkzaam bij Ernst & Young. In haar laatste functie was zij als executive manager onder meer verantwoordelijk voor due diligence-onderzoeken in het kader van fusies en overnames en beursintroductions binnen de Transaction Support groep. Daarvoor heeft Janine van Diggelen in de internationale controlepraktijk bij Ernst & Young LLP in Dallas, Texas als audit manager gewerkt. In de periode daaraan voorafgaand werkte zij binnen de nationale en internationale controlepraktijk, zowel op Curaçao, Nederlandse Antillen als in Nederland.

Janine van Diggelen heeft de NIVRA-opleiding tot registeraccountant gevolgd alsmede de opleiding tot Certified Public Accountant. Daarnaast heeft zij Information Management gestudeerd aan de Universiteit Nyenrode.